

Received: 15.12.2022
Accepted: 19.01.2023
Published: 31.03.2023

Roczniki Administracji i Prawa
Annals of The Administration and Law
2023, XXIII, z. 1: s. 139-146
ISSN: 1644-9126
DOI: 10.5604/01.3001.0053.4000
<https://rocznikiadministracjiiprawa.publisherspanel.com>

Kamil Majewski*
Nr ORCID: 0000-0003-3775-2815

Patrycja Majewska**
Nr ORCID: 0000-0002-9264-1598

PRZEGLĄD WYBRANYCH ROZWIĄZAŃ K.P.A. – UWAGI NA TLE ART. 128 K.P.A.

OVERVIEW OF SELECTED K.P.A. SOLUTIONS – COMMENTS IN THE CONTEXT OF ART. 128 K.P.A.

Streszczenie: Art. 128 k.p.a. stanowi przejaw daleko idącej funkcji ochronnej. Wprowadzone w tym przepisie rozwiązania dotyczące odwołania, rozumianego jako środek prawny inicjujący postępowanie w drugiej instancji, odnoszą się do pozaprawnych kategorii (niezadowolenie) i nie wymagają od podmiotu posiadającego legitymację do wniesienia tego środka prawnego i uzasadnienia swojego stanowiska. Autorzy wskazują, że zasadnicza zmiana otoczenia społecznego, w tym wzrost świadomości prawnej oraz wprowadzenie w 2015 r. rozwiązań prawnych zapewniających nieodpłatną pomoc prawną oraz edukację prawną, stanowi uzasadnienie do przeglądu rozwiązania przyjętego w art. 128 k.p.a. i jego zmiany.

Słowa kluczowe: odwołanie, świadomość prawna, nieodpłatna pomoc prawna, postępowanie odwoławcze

Summary: Article 128 of the Code of Administrative Procedure is a manifestation of a far-reaching protective function. Introduced solutions concerning reasoning instructions as a legal measure initiating proceedings under additional proceedings of non-legal categories (dissatisfaction) and does not require the entity authorized to bring this measure to justify its opinion. The authors indicate that a fundamental change in the social environment, including an increase in awareness and

* mgr; Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Prawa i Administracji. Źródła finansowania publikacji: środki własne autora; e-mail: majewski.kamil.87@gmail.com

** mgr; Wyższa Szkoła Humanitas. Źródła finansowania publikacji: środki własne autorki; e-mail: pati.majewska@gmail.com

the legal introduction in 2015, a legal action that free of charge assistance was justified and the action was justified to investigate the solution of the addendum in Art. 128 kpa and its amendments.

Keywords: appeal, legal awareness, free legal assistance, appeal proceedings

WSTĘP

Nie ma charakteru odkrywczego pogląd, wedle którego rozwiązanie przyjęte w k.p.a. są wyjątkowo korzystne dla strony postępowania. Zarówno w bogatym dorobku literatury przedmiotu, jak i w orzecznictwie sądowym konsekwentnie podkreśla się, że ochrona strony postępowania i jej interesu jest celem samym w sobie, realizowanym na każdym etapie postępowania tak pierwszej, jak i drugiej instancji¹.

Nie ulega wątpliwości, że ochrona strony postępowania administracyjnego ze względu na jego specyfikę i specyfikę prawa administracyjnego w ogóle, w tym w szczególności przmiot władczości organu administracyjnego, jest niezbędna i powinna być jednym z postulatów normatywnych. Pojawiające się wątpliwości i pytania dotyczą zakresu tej ochrony.

Przedmiotem niniejszego artykułu jest poddanie szczegółowej analizie rozwiązania przyjętego w art. 128 k.p.a., czyli założeń dotyczących treści odwołania, rozumianego jako środek prawny inicjujący postępowanie w II instancji, i sformułowanie wniosków co do aktualności tego rozwiązania lub jej braku. Oprócz aspektów prawnych w przeprowadzonej analizie zostaną uwzględnione również wybrane aspekty społeczne, które w praktyce rzutują na stosowanie art. 128 k.p.a.

ODWOŁANIE W LITERATURZE PRZEDMIOTU I JUDYKATURZE

Art. 128 k.p.a. odnosi się do kodeksowej instytucji odwołania od decyzji administracyjnej. Odwołanie jest przejawem urzeczywistnienia w postępowaniu administracyjnym zasady skargowości², rozumianej jako konieczność wniesienia środka prawnego³ przez określo-

¹ W postępowaniach szczególnych również, przy czym w dalszej części analizie poddane będą wyłącznie rozwiązania dotyczące postępowania w pierwszej i drugiej instancji.

² Por. wyrok WSA w Krakowie z dnia 9 marca 2021 r., II SA/Kr 62/21, Legalis nr 2566536. Tak też w literaturze przedmiotu, por. G. Łaszczycza, [w:] G. Łaszczycza, C. Martysz, A. Matan, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, tom II, Warszawa 2007, s. 165; Z. Kmiecik, *Odwołania w postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2011, s. 65.

³ Jak słusznie wskazuje G. Łaszczycza, termin ten nie jest znany k.p.a. Stanowi on próbę zbiorczego określenia poszczególnych instrumentów (w tym przypadku odwołania), które realizują cele wskazane w k.p.a., por. G. Łaszczycza, [w:] G. Łaszczycza, C. Martysz, A. Matan, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, tom II, Warszawa 2007, s. 156. W tym samym znaczeniu są one wykorzystywane w tym opracowaniu. Odwołanie jest tzw. środkiem prawnym zwyczajnym, por. G. Łaszczycza, [w:] G. Łaszczycza, C. Martysz, A. Matan, *Kodeks postępowania administracyjnego...*, s. 162. Niektórzy komentatorzy odwołanie określają środkiem prawnym podstawowym, wszechstronnym, por. Z. Janowicz, *Ogólne postępowanie administracyjne*, Warszawa – Poznań 1976, s. 161.

ny podmiot⁴ (obecnie stronę postępowania⁵ w rozumieniu art. 28 k.p.a.⁶ – podmioty, które były stronami postępowania administracyjnego, prowadzonego w pierwszej instancji⁷ lub podmiot na prawach strony⁸) w celu zainicjowania tego postępowania⁹. Jednocześnie rozwiązanie to uwzględnia ogólną zasadę prawa administracyjnego nieprzenoszalności uprawnień i obowiązków¹⁰. Przepis ten odnosi się bezpośrednio przede wszystkim do art. 127 ust. 1 k.p.a., który przyznaje stronie postępowania możliwość wniesienia odwołania (uruchomienia postępowania odwoławczego) od decyzji¹¹ wydanej w I instancji¹².

Zgodnie z art. 128 k.p.a. odwołanie nie wymaga szczegółowego uzasadnienia (zdanie pierwsze tego przepisu) – wystarczy, że z odwołania wynika, że strona nie jest zadowolona z wydanej decyzji (zdanie drugie tego przepisu). W tak zakreślonym stanie prawnym w literaturze przedmiotu podkreśla się, że „nieistnienie wymogu uzasadniania odwołania wskazuje, że jedyny element decydujący o zakwalifikowaniu określonej czynności procesowej jako wniesienia odwołania stanowi niezadowolenie z decyzji organu pierwszej instancji”¹³. Jednocześnie wspomniane niezadowolenie bywa określane mianem powinności, która nie powinna być utożsamiana z obowiązkiem uzasadniania¹⁴ (brak takiego obowiązku¹⁵). Przyjmuje się także, że niezadowolenie może być wyrażone w dowolnej formie¹⁶, nawet pośrednio¹⁷. Zaś o tym, czy określone pismo jest odwołaniem, decyduje in-

⁴ Kwestia legitymacji do wniesienia środka prawnego powinna być zbadana w pierwszej kolejności, por. wyrok WSA w Gdańsku z dnia 13 maja 2021 r., II SA/Gd 187/21, Legalis nr 2576979.

⁵ Por. wyrok NSA z dnia 20 listopada 2020 r., I OSK 1229/20, Legalis nr 2546582; wyrok NSA z dnia 6 lipca 2020 r., II OSK 964/20, Legalis nr 2417973 oraz wyrok WSA w Poznaniu z dnia 22 września 2021 r., II SA/Po 695/21, Legalis nr 2614004.

⁶ G. Łaszczycza, [w:] G. Łaszczycza, C. Martysz, A. Matan, *Kodeks postępowania administracyjnego...*, s. 167.

⁷ Por. wyrok WSA w Gdańsku z dnia 13 maja 2021 r., II SA/Gd 187/21, Legalis nr 2576979.

⁸ W tym zakresie prezentowane w literaturze stanowiska są podzielone na te, które dopuszczają taką możliwość (przyznając legitymację tym podmiotom), oraz na te, które krytykują to stanowisko, por. G. Łaszczycza, [w:] G. Łaszczycza, C. Martysz, A. Matan, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, tom II, Warszawa 2007, str. 166 i 168. Za przyznaniem legitymacji również podmiotom na prawach strony opowiada się Z. Kmiecik, por. Z. Kmiecik, *Odwołania w postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2011, s. 66.

⁹ Tak też w doktrynie postępowania administracyjnego, por. G. Łaszczycza, [w:] G. Łaszczycza, C. Martysz, A. Matan, *Kodeks postępowania administracyjnego...*, s. 174.

¹⁰ Por. wyrok WSA w Olsztynie z dnia z dnia 28 kwietnia 2022 r., II SA/Ol 270/22, Legalis nr 2691929. W wyroku tym WSA w Olsztynie omawia również szerszy kontekst tej zasady, odnosząc ją do innych gałęzi prawa.

¹¹ W odniesieniu do tej konkretnej formy w judykaturze podkreśla się, że jest to jednocześnie warunek konieczny dopuszczalności odwołania, por. wyrok WSA w Krakowie z dnia 20 maja 2020 r., II SA/Kr 166/20, Legalis nr 2370138.

¹² Wskazany tryb należy określić wariantem (zasadą) ogólnym. W niektórych przypadkach k.p.a. przewiduje inny tryb i środek prawny, tj. wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, por. art. 127 § 3 k.p.a. W zakresie specyfiki tego trybu „wyjątkowego” por. wyrok NSA z dnia 19 stycznia 2021 r., I OSK 1959/20, Legalis nr 2617599 oraz wyrok WSA w Gliwicach z dnia 9 października 2020 r., I SA/Gl 1749/19, Legalis nr 2489987, a także wyrok NSA z dnia 13 lutego 2020 r., II GSK 3795/17, Legalis nr 2392060. Dalsze rozważania koncentrują się na odwołaniu, czyli podstawowym środku odwoławczym i uwzględniają specyfikę postępowania odwoławczego zainicjowanego tym środkiem.

¹³ G. Łaszczycza, [w:] G. Łaszczycza, C. Martysz, A. Matan, *Kodeks postępowania administracyjnego...*, s. 177.

¹⁴ J. Borkowski (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 1989, s. 224.

¹⁵ Z. Kmiecik, *Odwołania w postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2011, s. 71.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Z. Janowicz, *Ogólne postępowanie administracyjne*, Warszawa – Poznań 1976, s. 162.

tencja jego autora¹⁸ wynikająca z jego treści¹⁹. W judykaturze formułuje się poglądy, wedle których nielicznymi wymogami dotyczącymi odwołania są:

- 1) wskazanie danych autora pozwalające na zbadanie istnienia uprawnienia do wniesienia odwołania (wymóg ogólny);
- 2) powiązanie z wydaną uprzednio decyzją, której dotyczy²⁰;
- 3) podpis autora²¹.

Zatem treść art. 128 k.p.a. realizuje daleko idącą funkcję ochronną na rzecz podmiotu umocowanego do wniesienia odwołania, czyli zainicjowania postępowania w drugiej instancji²² i odnosi się do kategorii pozaprawnych (niezadowolone).

KONTEKST SPOŁECZNY

Od kilku lat obserwuje się znaczący wzrost świadomości w różnych obszarach, co zostało również poddane badaniom naukowym w obrębie poszczególnych dziedzin nauk. Analiza literatury przedmiotu prowadzi do wniosku, że w ujęciu terytorialnym zjawisko to dotyczy zarówno obszarów miejskich i wiejsko-miejskich²³, jak i obszarów wiejskich²⁴, czyli *de facto* pełnego spektrum występującego w Polsce. Prowadzone badania i ich wyniki nie są w pełni porównywalne z uwagi na różnorodność przyjętych kryteriów. Badaniu poddano poziom m.in. świadomości ekonomicznej²⁵ (w tym świadomości finansowej²⁶), świadomości emerytalnej²⁷, świadomości ekologicznej²⁸, świadomości

¹⁸ Por. wyrok WSA w Łodzi z dnia 7 kwietnia 2022 r., III SA/Łd 1096/21, LEX nr 3339526; wyrok WSA w Poznaniu z dnia 23 marca 2017 r., IV SA/Po 709/16, LEX nr 2789131.

¹⁹ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 grudnia 2009 r., II SA/Wa 601/09, LEX nr 581573; wyrok NSA z dnia 4 grudnia 2019 r., I OSK 3332/18, LEX nr 2770064.

²⁰ Por. wyrok NSA z dnia 7 czerwca 2018 r., I GSK 745/18, LEX nr 2527432.

²¹ Por. wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 14 kwietnia 2022 r., II SA/Go 126/22, Legalis nr 2685516; wyrok WSA w Poznaniu z dnia 26 sierpnia 2021 r., II SA/Po 283/21, Legalis nr 2607135; wyrok WSA w Krakowie z dnia 16 stycznia 2019 r., III SA/Kr 1252/18, Legalis nr 1866890; wyrok WSA w Kielcach z dnia 20 kwietnia 2017 r., II SA/Ke 133/17, Legalis nr 1633962.

²² Z. Kmiecik, *Odwołania w postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2011, s. 71.

²³ S. Słupik, *Świadomy konsument energii w województwie śląskim w świetle badań ankietowych*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2015, nr 232, s. 221.

²⁴ J. Bański, *Perspektywy rozwoju polskiej wsi – wybrane zagadnienia*, „Wież i Rolnictwo” 2014, nr 4 (165), s. 24.

²⁵ J. Przybytniowski, *Wiedza ekonomiczna czynnikiem wzrostu świadomości finansowej studentów opolskich wyższych uczelni*, „Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie” 2017, t. 34, nr 2, s. 67.

²⁶ M. Zdanowska, *Świadomość finansowa w Polsce*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Współczesne Problemy Ekonomiczne: Globalizacja. Liberalizacja. Etyka” 2012, nr 5, s. 213-225; M. Ziemia, K. Świeszczak, *Działalność edukacyjna banków jako forma realizacja idei społecznej odpowiedzialności biznesu*, „Ekonomia i Zarządzanie” 2014, vol. 6, nr 3, s. 315-329.

²⁷ A. Klimkiewicz, *Czynniki wspierające powstawanie i rozwój świadomości emerytalnej jako instrumentu pobudzania indywidualnej zapobiegliwości o przyszłość emerytalną*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym” 2012, nr 15, s. 261-270.

²⁸ J. Bański, *Perspektywy rozwoju polskiej wsi – wybrane zagadnienia*, „Wież i Rolnictwo” 2014, nr 4 (165), s. 13-25.

społecznej dotyczącej oszczędzania energii²⁹, świadomości znaczenia innowacyjności³⁰ i świadomości prawnej. Ze wszystkich tych opracowań wynika jeden zasadniczy wniosek, tj., że nastąpił znaczny wzrost świadomości obywateli w tych obszarach.

Analiza literatury przedmiotu, w tym ujawnionych w jej ramach wyników badań dotyczących świadomości prawnej, wskazuje, że zarówno podejście do tego zagadnienia, jak i poziom tej świadomości uległy znaczącym zmianom na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci.

W latach 80. XX w. dowodząco w jednym z artykułów, na podstawie badań z lat 70., że doniosłą rolę w zakresie kształtowania świadomości prawnej przypisywano sądom, a świadomość prawna była zróżnicowana w odniesieniu do poszczególnych działów prawa³¹. Abstrahując od przyjętej metodologii badań, wskazać należy, że z przedmiotowego opracowania wynika, iż dostęp do wiedzy w tym obszarze był ograniczony, co z pewnością jest podyktowane specyfiką tego okresu. Dopiero doświadczenia z organami wymiaru sprawiedliwości lub administracji publicznej skutkowały realnym wzrostem świadomości prawnej.

Późniejsze badania w zakresie poziomu świadomości prawnej dostarczają innych wniosków. Z publikacji wydanej w 2019 r., prezentującej wyniki badań przeprowadzonych na studentach pierwszego roku trzech kierunków: prawa, administracji i ekonomii społecznej wynika, że świadomość prawna już na początkowym etapie kształcenia była „stosunkowo dobra”³² i nie była uzależniona od doświadczeń tych osób z sądami czy innymi organami. Respondentom zadawano konkretne, szczegółowe pytania, na które najlepiej odpowiedzieli studenci prawa, co nie dziwi, ponieważ studiowany przez nich kierunek dostarcza tego rodzaju wiedzy³³, przy czym podkreślenia wymaga, że byli oni na początku edukacji. Zatem wiedza, którą się wykazywali, nie została w całości nabyta w toku studiów. Również studenci innych spośród wymienionych kierunków osiągnęli, w ocenie Auterek, zadowalające rezultaty.

ROZWIĄZANIA PRAWNE DOTYCZĄCE DOSTĘPU DO POMOCY PRAWNEJ I EDUKACJI PRAWNEJ

W ostatnich latach znaczącej zmianie uległ także dostęp do usług prawnych, a edukacja prawna stała się obowiązkiem ustawowym określonych podmiotów. Z dniem

²⁹ S. Słupik, *Świadomy konsument energii w województwie śląskim...*, s. 215-224.

³⁰ R. Nowacki, *Znaczenie innowacyjności w rozwoju przedsiębiorstwa*, [w:] R. Nowacki, M. Staniewski (red.), *Podejście innowacyjne w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Warszawa 2010, s. 13-34.

³¹ M. Borucka-Arctowa, *Świadomość prawna społeczeństwa polskiego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1980, Rok XLII, Zeszyt 1, s. 162.

³² W. Gadziąła, K. Chrobak, *Studencka świadomość prawna*, „Homo Politicus” 2019, vol. 14, s. 93.

³³ Sformułowane wnioski potwierdzają również argumenty przytoczone przez A. Dudak w 2014 r. na poparcie znaczenia edukacji prawnej w kształtowaniu społeczeństwa otwartego, por. A. Dudak, *Istota i znaczenie edukacji prawnej w kształtowaniu społeczeństwa otwartego*, „Przeгляд Pedagogiczny” 2014, nr 2, s. 65-73. O znaczeniu świadomości prawnej i postulacie konieczności zapewnienia jak najwyższej świadomości prawnej także: J. Mączka, *Prawo produktem? O reklamie prawa i świadomości prawnej*, [w:] D. Doliński, J. Maciuszek, R. Polczyk (red.), *Wokół wpływu społecznego*, Kraków 2012.

1 stycznia 2016 r.³⁴ weszła w życie ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej³⁵, która wprowadziła nieodpłatną pomoc prawną obejmującą (art. 3 ustawy):

1) poinformowanie osoby fizycznej (osoba uprawniona), o obowiązującym stanie prawnym oraz przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach, w tym w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, administracyjnym, sądowym lub sądownoadministracyjnym lub

2) wskazanie osobie uprawnionej sposobu rozwiązania jej problemu prawnego, lub

3) sporządzenie projektu pisma w sprawach, o których mowa w pkt 1 i 2, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądownoadministracyjnym, lub

4) nieodpłatną mediację, lub

5) sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzeczownika patentowego w postępowaniu sądownoadministracyjnym oraz poinformowanie o kosztach postępowania i ryzyku finansowym związanym ze skierowaniem sprawy na drogę sądową.

Zgodnie z art. 3a ustawy nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje:

1) działania dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby uprawnionej, zmierzające do podniesienia świadomości tej osoby o przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach oraz wsparcia w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, w tym, w razie potrzeby, sporządzenie wspólnie z osobą uprawnioną planu działania i pomoc w jego realizacji; nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje w szczególności porady dla osób zadłużonych i porady z zakresu spraw mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego;

2) nieodpłatną mediację.

Nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo, zgodnie z przepisami Ustawy, przysługują osobie uprawnionej, która nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej, w tym osobie fizycznej prowadzącej jednoosobową działalność gospodarczą niezatrudniającą innych osób w ciągu ostatniego roku (art. 4 ust. 1 ustawy). Pomocy tej udziela adwokat lub radca prawny, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach z ich upoważnienia aplikant adwokacki lub aplikant radcowski (art. 5 ust. 1 ustawy). Zatem należy przyjąć, że w każdym przypadku pomoc ta będzie profesjonalna. Zadania polegające na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnym poradnictwie stanowią zadania zleczone z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat w porozumieniu z gminami albo samodzielnie (art. 8 ust. 1 ustawy).

Niezależnie od powyższego ustawa wprowadza także obowiązek edukacji prawnej obejmującej działania edukacyjne zmierzające do zwiększania świadomości prawnej spo-

³⁴ Niektóre przepisy tej ustawy na podstawie jej art. 29 weszły w życie z dniem 31 sierpnia 2015 r.

³⁵ Dz.U. z 2021 r., poz. 945; dalej jako „Ustawa”.

leczeństwa (art. 3b ust. 1 ustawy). W uzasadnieniu do projektu Ustawy³⁶ wskazano, że projekt ten stanowi realizację strategii rozwoju kraju, która zakłada zapewnienie lepszego dostępu do informacji prawnej i usług prawniczych, w tym w szczególności zapewnienie dostępu do pomocy prawnej dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

WNIOSKI

Odnotowywany wzrost poziomu świadomości prawnej oraz wprowadzone w 2015 r. rozwiązania ustawowe spowodowały, że uzasadnienie dla przyjętych w art. 128 k.p.a. rozwiązań straciło swą aktualność i rozwiązania te wymagają przeglądu. W pierwszej kolejności wskazać należy, że wprowadzona w art. 128 k.p.a. daleko idąca funkcja ochronna wydaje się być rozwiązaniem nadmiarowym. W okresie, w którym przepisy te były tworzone i wdrażane, w pełni uzasadnionym rozwiązaniem było odformalizowanie tego przepisu, zmierzające do stworzenia rozwiązania niewymagającego od podmiotu umocowanego do wniesienia odwołania podejmowania dodatkowych czynności. Obecnie, ze względu na:

- 1) szeroki dostęp do treści przepisów prawa, w tym także w wersji elektronicznej;
- 2) szeroki dostęp do wiedzy w obszarze nauk prawnych, w tym także w wersji elektronicznej (otwarty dostęp do literatury przedmiotu);
- 3) wzrost świadomości prawnej w stosunku do lat ubiegłych;
- 4) obowiązki w zakresie informowania stron o ich sytuacji prawnej przewidziane w przepisach k.p.a. i realizowane w toku postępowania I instancji;
- 5) rozwiązania ustawowe zapewniające dostęp do nieodpłatnej pomocy prawnej i wprowadzające edukację prawną,

zasadne jest wprowadzenie obowiązku uzasadnienia wnoszonego odwołania, i taki postulat formułują autorzy w konkluzji tego artykułu. Wprowadzenie obowiązku uzasadnienia odwołania jest rozwiązaniem kompromisowym, ponieważ z jednej strony wymaga od podmiotu wnoszącego wskazania, na czym opiera konieczność ponownego merytorycznego rozpatrzenia sprawy (II instancja) oraz zmiany zapadłego rozstrzygnięcia, a z drugiej – nie stanowi wprowadzenia nadmiernego formalizmu, które mogłyby się przełożyć na pogorszenie sytuacji prawnej podmiotu, w tym utrudnienie dostępu do postępowania odwoławczego.

Wobec wszystkich przytoczonych powyżej argumentów za aktualny uznać należy sformułowany w 2011 r. pogląd Z. Kmiecika, wedle którego aktywna postawa strony wnoszącej odwołanie, zdeterminowana treścią regulacji procesowej, z pewnością ułatwia realizację weryfikacji zasadności decyzji organu I instancji (wyrażonego w decyzji stanowiska, będącego celem postępowania odwoławczego)³⁷. W prostej konsekwencji tego, jak słusznie podnosi Autor, „ustanowienie minimalnych wymagań dotyczących treści odwołania lepiej służyłoby ochronie interesów strony w postępowaniu administracyjnym”³⁸. Wspomniane minimalne wymagania to właśnie postulowany obowiązek uzasadnienia odwołania.

³⁶ Źródło: <https://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=3338>.

³⁷ Z. Kmiecik, *Odwołania w postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2011, s. 73.

³⁸ Ibidem, s. 72.

Bibliografia

- Bański J., *Perspektywy rozwoju polskiej wsi – wybrane zagadnienia*, „Wies i Rolnictwo” 2014, nr 4 (165).
- Borkowski J. (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 1989.
- Borucka-Arctowa M., *Świadomość prawna społeczeństwa polskiego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1980, Rok XLII, Zeszyt 1.
- Dudak A., *Istota i znaczenie edukacji prawnej w kształtowaniu społeczeństwa otwartego*, „Przegląd Pedagogiczny” 2014, nr 2.
- Gadziąła W., Chrobak K., *Studencka świadomość prawna*, „Homo Politicus” 2019, vol. 14.
- Janowicz Z., *Ogólne postępowanie administracyjne*, Warszawa – Poznań 1976.
- Klimkiewicz A., *Czynniki wspierające powstawanie i rozwój świadomości emerytalnej jako instrumentu pobudzania indywidualnej zapobiegliwości o przyszłość emerytalną*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym” 2012, nr 15.
- Kmiecik Z., *Odwolania w postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2011.
- Łaszczycza G., Martysz C., Matan A., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, tom II, Warszawa 2007.
- Mączka J., *Prawo produktem? O reklamie prawa i świadomości prawnej*, [w:] D. Doliński, J. Maciuszek, R. Polczyk (red.), *Wokół wpływu społecznego*, Kraków 2012.
- Nowacki R., Staniewski M. (red.), *Podejście innowacyjne w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Warszawa 2010.
- Przybytniowski J., *Wiedza ekonomiczna czynnikiem wzrostu świadomości finansowej studentów opolskich wyższych uczelni*, „Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie” 2017, t. 34, nr 2.
- Słupik S., *Świadomy konsument energii w województwie śląskim w świetle badań ankietowych*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2015, nr 232.
- Zdanowska M., *Świadomość finansowa w Polsce*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Współczesne Problemy Ekonomiczne: Globalizacja. Liberalizacja. Etyka” 2012, nr 5.
- Ziemia M., Świeszczak K., *Działalność edukacyjna banków jako forma realizacji idei społecznej odpowiedzialności biznesu*, „Ekonomia i Zarządzanie” 2014, vol. 6, nr 3.